

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

Dok. nr. 09

SAK NR 10166430 491/08-123

**POLITITJENESTEMENN I TELEMARK POLITIDISTRIKT -
LEGEMSBESKADIGELSE VED BRUK AV SKYTEVÅPEN MANDAG 14.7.08 .
SKADET PERSON: X, FNR. [REDACTED]**

Hendelsen:

Mandag 14. juli 2008 ca. kl. 0140 ble Spesialenheten varslet av politimester Ann Rygh Pedersen i Telemark politidistrikt om hendelse hvor polititjenestemann rett før hadde løsnet skudd og skadet en person.

Skyteepisoden var relatert til at politiet søndag 14. juli 2008 hadde hatt flere oppsøk til en adresse utenfor Kragersø på bakgrunn av bekymringsmeldinger om en mulig suicidal person; X, f. [REDACTED].

Spesialenhetens etterforskning:

Etter politimesterens henvendelse og på bakgrunn av at X ble skutt i låret under politiaksjonen ble det umiddelbart iverksatt obligatorisk etterforskning i medhold av påtaleinstruksen § 34-6, andre ledd som lyder:

" Selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling, skal etterforskning settes i verk dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse... "

Politiførstebetjent A og politiførstebetjent B er av avhørt med status som mistenkt. Begge tjenestemennene var direkte involvert i skytehendelsen. Politiførstebetjent A var også aksjonsleder.

Spesialenheten har foretatt 13 vitneavbør, herunder 6 politivitner.

Etter anmodning fra Spesialenheten har Kripos sikret og gjennomgått åstedet.

Spesialenheten har innhentet og gjennomgått politidistriktets oppdragslogg for hendelsen og Nedre Telemark tingretts dom av 15. september 2008.

Spesialenheten for politisaker

Sjefen for Spesialenheten, besøk: Grønnegeta 82

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post:

MLW1004

Nærmere om saken:

På bakgrunn av etterforskningsresultatet, legger Spesialenheten følgende hendelsesforløp til grunn:

Søndag 14. juli 2008 hadde politiet i Kragerø flere ganger oppsøkt Xs bolig på bakgrunn av en bekymringsmelding. Meldet var redd for at X var suicidal. Ca kl. 22.15 hadde en patrulje med tre tjenestemenn vært hjemme hos X. Da patruljen kom frem, truet X tjenestemennene med håndvåpen. På bakgrunn av trusselsituasjonen fremkommer det av politidistriktets oppdragslogg at politimesteren ca. kl. 22.26 besluttet bevæpning med pistol og maskinpistol. Bevæpnet politi omringet huset og X hadde da begynt å knuse ruter i huset, skrike og rope. Politiet på stedet oppfattet også at X avfyrte skudd fra huset. Det fremkommer videre av oppdragsloggen at det ca. kl. 00.35 ble besluttet at X skulle pågripes.

Politiførstebetjent B var utplassert med sin gruppe noe tilbaketrukket fra Xs hus. B var utstyrt med skarpskytervåpen.

Ca kl. 01.30 mandag 15. juli 2008 kom X ut av huset bevæpnet med et sverd og en revolver. Politiførstebetjent A sto noen meter unna X og ropte flere ganger *"det er bevæpnet politi- stå i ro"*. X stanset opp noen meter fra politiførstebetjent A og politibetjent C. X sa: *"skyt meg din politifaen om du tør"* eller lignende. X gjorde et skritt forover mot politiførstebetjent A, som da satt på kne foran en bil, som stod foran boligen. Politiførstebetjent A valgte å sende en politihund i angrep mot X. Hunden løp imidlertid forbi X.

X rettet så sin revolver mot sitt eget hode og sa *"da får jeg vel gjøre det selv"*. Han senket våpenet ned etter en liten stund. X ble av tjenestemennene på stedet oppfattet som veldig aggressiv og truende i sin atferd. Politiførstebetjent A har forklart at X så skal ha sagt *"nå gidder jeg ikke mer"* samtidig som han pekte med våpenet mot A med strake armer. Politibetjent C har forklart at hun hadde et skjold foran seg som hun var dekket bak mens A sto ubeskyttet to til tre meter fra X. Politibetjent C observerte at X hevet armen. På grunn av skjoldet hun holdt foran seg, var noe av sikten hindret. Hun så ikke direkte at X pekte med våpenet mot A.

På dette tidspunktet oppfatter politiførstebetjent A situasjonen som så truende at han avfyrte et rettet skudd med tjenestepistolen mot Xs ben. Politiførstebetjent A har forklart at han ikke hadde tid til å avfyre varselskudd.

Skuddet traff X i låret. Han bøyde seg ned mot venstre og holdt seg på låret. Umiddelbart løp politiførstebetjent A frem og fikk kontroll over X.

X har forklart at han var suicidal ved hendelsen. Han er rusmisbruker og var lei av rus og det utløste hendelsen. Han husker kun små glimt, og hendelsen fremstår som uvirkelig for ham.

Av tekniske undersøkelser nevnes følgende:

En bil i oppkjørselen til fornærmedes bolig og fasaden på fornærmedes bolig, ble undersøkt av Kripos med tanke på prosjekttilanslag utenfor boligen uten at dette ble påvist. Bakgrunnen for undersøkelsen var at politivitner hadde forklart at de trodde det ble skutt gjennom et vindu i boligen.

Spesialenheten beslagla og sikret tjenstepistolen A hadde benyttet. Tilsvarende ble en patronhylse sikret. Ut fra merking og utseende var patronhylsen lik hylsene til patronene som satt i pistolens magasin. Magasinet rommer 15 patroner og det satt 6 patroner i magasinet. Pistolen hadde normal funksjon.

Det ble også beslaglagt en Uberti perkusjonsrevolver kal. 44 som lå på bakken ved der X falt om. Det var ikke mulig å fastslå om revolveren hadde vært avfyrt ved den aktuelle hendelse. Det ble også beslaglagt et sverd som lå under bakparten på bilen.

Inne i boligen var det knust glass over gulvet og uorden, blant annet ved at møbler var veltet og flere gardiner var revet ned. Det var bloddrypp på deler av gulvet. Det var skader, antakelig etter anslag fra prosjektil med luftvåpen, i en vinduskarm og i en vegg inne i stuen. Støttet opp mot sofaen var et blodtilsølt balltre med tallrike hakk, antakelig etter biter av glass. I sofaen lå to luftgevær som ble sikret. Det er ikke gjort sikre funn som tilsier at det er skutt med luftgeværene under den aktuelle hendelse.

Spesialenhetens vurdering:

Spesialenheten skal etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjeneste. Som foran nevnt skal Spesialenheten i denne type saker gjennomføre en obligatorisk etterforskning, uavhengig om det foreligger mistanke om noe straffbart. Saken er vurdert i forhold til straffeloven § 229 om legemsbeskadigelse og § 325 første ledd nr 1 om grov uforstand i tjenesten.

Det var politiførstebetjent A som hadde den direkte kontakten med og løsnet skudd mot X etter han kom ut av huset sitt. Spesialenheten legger til grunn at politiførstebetjent B og hans gruppe hadde en sikringsfunksjon, og var ikke direkte involvert i skyteepisoden. Slik saken fremstår for Spesialenheten, er vurderingene nedenfor knyttet til politiførstebetjent As bruk av skytevåpen. Noe nærmere vurderinger av politiførstebetjent Bs tjenesteutførelse anses ikke nødvendig, selv om han er avhørt som mistenkt.

Legemsbeskadigelsen som A har påført X, rammes i utgangspunktet av straffeloven § 229. Spørsmålet om straffansvar avhenger av om A har opptrådt i samsvar med reglene for politiets maktanvendelse.

Rammene for politiets maktanvendelse angis i politiloven § 6 med nærmere konkrete retningslinjer i politiinstruksen § 3-1 og § 3-2, første ledd. Sentralt er at politiets maktanvendelse må ses i forhold til det generelle proporsjonalitetsprinsippet slik det fremkommer i politiloven § 6, andre ledd:

"De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig", jf. fjerde ledd; "Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelse i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig."

I tillegg gjelder straffeloven § 48, tredje ledd, som bestemmer at § 48, første og andre ledd – om å la en handling være straffri fordi den er foretatt i nødverge – også ved iverksettelsen av en lovlig pågrepelse. For å kunne bedømmes som en straffri handling, må handlingen imidlertid ha vært nødvendig og fremstå som ikke ubetinget utilbørlig. I Rt. 2007 side 1172 har Høyesterett uttalt følgende om denne vurderingen:

"Når man skal ta stilling til straffbarheten av politiets handlinger, må de prinsipper for politiets tjenestetiløvelse som vi finner i politiloven § 6 annet ledd, politiets truksen og annet regelverk derfor komme sentralt i vurderingen. (...) Hva som er nødvendig og tilbørlig maktutøvelse, må altså vurderes i lys av politilovens krav til forholdsmessighet i maktbruken og til kravet om å anvende det minst inngripende maktmiddel."

Spesialenheten finner det ikke tvilsomt at oppdraget ga grunnlag for beslutning om bevæpning og går derfor ikke nærmere inn på dette. Det vises til at X tidligere samme kveld hadde truet tjenestemenn med våpen. Våpeninstruksen § 10 gir politimesteren adgang til å gi ordre om bevæpning når polititjenestemann vil stå overfor en bevæpnet person eller oppdraget fremstår som særlig farlig for de impliserte polititjenestemennene.

Det synes heller ikke å være grunnlag for å gå nærmere inn på andre forhold som knytter seg til de vurderinger som ble foretatt forut for selve skyteepisoden.

Det sentrale tema ved bedømmelsen av politiførstebetjent As forhold er derfor om det var innenfor det tillatte å skyte med våpen i den situasjon som forelå. Etter våpenloven § 19, første ledd skal skytevåpen kun benyttes som siste utvei etter at andre lempeligere midler forgjøves har vært forsøkt, eller i situasjoner hvor alternative midler åpenbart ikke ville føre frem. Etter bestemmelsens andre ledd er det i tillegg et vilkår at polititjenestemannen eller andre trues med våpen eller annen alvorlig voldsanvendelse og at det fremstår som nødvendig å bruke skytevåpen for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskaide.

Som det fremgår er det ingen vitner som kan bevitne at A ble direkte truet med våpenet rett forut for skuddet, men hans forklaring om dette støttes av Cs forklaring om at hun så at X hevet armen. C og As forklaringer er for øvrig i hovedsak sammenfallende og dramatikken i hendelsen støttes av de øvrige forklaringer i saken. Det faktum at Telemark tingrett, etter direkte bevisføring, har lagt til grunn at X truet med våpenet, og at X er dømt for trusler i denne forbindelse, gjør at Spesialenheten legger til grunn at det forelå en situasjon hvor X på kort avstand truet politiførstebetjent A med hevet revolver pekende mot ham og et sverd. Fra Nedre Telemark tingretts dom nevnes:

"Tiltalte (X) tar våpnene opp til hodet sitt, og sier at han skal ta livet av seg selv når politiet ikke vil gjøre det. Tiltalte trakk etter hvert våpnene nedover og rettet våpnene mot A og hans kollega, og sier at han "da gir (je g) faen". A fortalte at han da måtte skyte tiltalte i foten for å berge seg selv. På denne bakgrunn har retten funnet det bevist over enhver fornuftig og rimelig tvil at tiltalte har forholdt seg som beskrevet i tiltalebeslutningen post I c " som lød:

"Mandag 14.juli 2008 kl 01.15 utenfor [redacted]veien [redacted] i Kragerø kom han mot politiførstebetjent A og politibetjent C med en revolver og et sverd, og i en avstand på mindre enn 5 meter rettet han sverdet og revolveren mot polititjenestemennene, hvilket var skåkket til å fremkalle alvorlig frykt."

I den situasjonen politiførstebetjent A befant seg fremstår det som nødvendig å ha løst skudd mot X. Det er lagt vekt på den sinnstilstand X befant seg i, måten han beveget seg på mot polititjenestemennene, herunder politiførstebetjent A, og at han for tjenestemennene må ha blitt oppfattet som en alvorlig trussel slik han holdt frem revolveren og sverdet.

Ved vurdering av tjenestehandlingens lovlighet, får også Høyesteretts tilslutning til følgende uttalelse fra byrettens dom i samme sak betydning, gjengitt i Rt. 1995 side 661:

"I den forbindelse er det grunn til å understreke at politiet er det organ som kan utøve maktanvendelse overfor borgerne uten at dette uten videre skal føre til strafferettslige reaksjoner. Dette er helt nødvendig for at politiet skal utføre sin rolle som ordensvern og det legges generelt til grunn at politiet må kunne utøve den makt som anses nødvendig for å få gjennomført tjenesteoppdraget. Vurderingen må skje der og da og det må levnes politiet en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid."

Før politiførstebetjent A avfyrte skuddet, varslet han X om at de var bevæpnet politi, og X fikk ordre om at han skulle stå i ro. Spesialenheten legger til grunn at X ikke responderte og at pålegget om å stå i ro ble gjentatt. Det legges videre til grunn at politiførstebetjent A forsøkte å få kontroll over X ved bruk av sin tjenestehund. Rettet skudd ble ikke avfyrt før det viste seg at bruk av tjenestehunden ikke førte fram, X ikke etterkom politiets pålegg og at han fortsatt nærmet seg tjenestemennene med skytevåpen fremme. Slik situasjonen fremstår, kan politiførstebetjent A ikke kritiseres for ikke å ha løstnet varselskudd. Spesialenheten er av den oppfatning at politiførstebetjent A har opptrådt i henhold til våpeninstruksen § 20.

Politiførstebetjent As bruk av tjenestevåpen fremstår som nødvendig og forsvarlig og tjenestehandlingen fremstår ikke som ubetinget utilbørlig. Han har handlet innenfor de rammer som angis av politiloven § 6 og straffeloven § 48, tredje ledd.

Vedtak:

Saken henlegges for politiførstebetjent A i forhold til straffeloven § 229 og § 325 nr. 1 som intet straffbart forhold anses bevist.

Saken henlegges for politiførstebetjent B med den begrunnelse at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold, jf. straffeprosessloven § 224, første ledd.

X, politiførstebetjent A og politiførstebetjent B underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes politimesteren i Telemark til orientering.

Saken er avgjort med delegert påtalekompetanse fra Sjefen for Spesialenheten, jf. påtaleinstruksen § 34-3, annet ledd, jf. første ledd.

Spesialenheten for politisaker, 17. april 2009

Johan Martin Welhaven
assisterende sjef